

Soc706 Metodologie sociálních věd

Úkol č. 8 – Oponentura projektů.

Tým : předseda – Eva Pilarčíková (UČO 165995)

členové – Jan Sysel

- Martina Zemanová

**ROZDÍLNOSTI VE ZPŮSOBU TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU OBYVATEL OBCÍ
PARDUBICKÉHO KRAJE S OHLEDEM NA ÚROVEŇ KULTURNÍHO A
SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA OBCE**

Výzkumný návrh – FSS: SOC706 Metodologie sociálních věd

Vedoucí týmu: Pešková Marcela, UČO 182451, e-mail: 182451@mail.muni.cz

Členové týmu: Hlavoňová Kateřina, UČO 182020, e-mail: 182020@mail.muni.cz
Olšaníková Jana, UČO 182312, e-mail: 182312@mail.muni.cz
Rutková Alice, UČO 182741, e-mail: 182741@mail.muni.cz

Výzkumné téma:

"Rozdílnosti ve způsobu trávení volného času obyvatel obcí Pardubického kraje s ohledem na úroveň kulturního a společenského života obce."

Koncepce tématu se přímo nevztahuje k nějakému sociologickému problému. Mohla by se použít jako dílčí část komplexnějšího sociologického výzkumu.

Zdůvodnění tématu:

V roce 1998 byl vládou schválen "Program obnovy venkova", který byl přijat EU jako společný program rozvoje v rámci programu PHARE. Každoročním vyvrcholením tohoto programu je soutěž "Vesnice roku." Vítězové soutěže získávají kromě čestného ocenění také nezanedbatelnou finanční částku od ministerstva pro místní rozvoj na zvelebení obce. Dosavadní výsledky ukazují, že jedním z důležitých aspektů získání ocenění "Vesnice roku" je aktivita občanů a společenský život obce. Také se ukazuje, že v tomto bodě jsou mezi obcemi značné rozdíly.

Předpokládáme, že výzkum nám pomůže odhalit, do jaké míry existence kulturních a sportovních institucí v obci ovlivňuje způsob trávení volného času a společenský život obce a jak se toto vyžití projevuje na případných úspěších v soutěži „Vesnice roku.“

Zdůvodnění tématu je srozumitelné, ale chybí celková relevantnost výzkumu a jeho přínos společnosti.

Výzkumné otázky:

Jak ovlivňuje úroveň společenského a kulturního života obce (existence kulturních a sportovních zařízení, knihoven, vzdělávacích ústavů, zájmových spolků) způsoby trávení volného času obyvatel? Jaké faktory zapříčiňují vysokou společenskou úroveň obce? Jak reflektují a naplňují svůj volný čas obyvatelé různých kategorií dle věku, pohlaví, vzdělání a rodinného stavu ve vybraných obcích Pardubického kraje?

Chybí definice základní výzkumné otázky a odvozených výzkumných otázek. Chybí vyjmenování konkrétních potenciálních faktorů, které zapříčiňují společenskou úroveň obce.

Účel a cíle výzkumu:

Zveřejnění výzkumu by mělo motivovat obce, které se nemohou pochlubit bohatým společenským životem, ke snaze o zlepšení nabídky společenského a kulturního vyžití svých obyvatel a k podpoře aktivity svých občanů v obci. Kulturní, sportovní, vzdělávací a pracovní aktivity, stejně tak jako spolková činnost, velkou měrou přispívají k obnově vesnice a jejích tradic, proto by obce měly vytvářet podmínky pro jejich rozšíření a rozvoj. Předpokládáme, že spolupráce obce s občany vychází hlavně z jejich spolkových činností v zájmových organizacích a kroužcích, které jsou v rozvíjejících se obcích plně podporovány zastupitelstvem obce. Společnými činnostmi spolků a prostřednictvím kulturních a vzdělávacích center je vytvářena a prohlubována pospolitost občanů. Cílem bude také zjistit, zda zastupitelstva obcí respektují názory a připomínky občanů a zda dávají prostor jejich připomínkám v programu obnovy vesnice. Nebylo by bez zajímavosti za několik let výzkum zopakovat a zjistit, zda a k jakým změnám na tomto poli došlo, kterým dalším vesnicím se podařilo získat ocenění „Vesnice roku“ a které faktory v tom sehrály rozhodující úlohu.

Opomíjí se finanční situace jednotlivých obcí, reflexe problému finančních státních dotací, které mohou být nápomocny při rozšiřování možností společenských aktivit stavbou např. sportovních středisek.

Výzkumná jednotka:

Obyvatelé obcí Pardubického kraje venkovského typu (tzn. s počtem obyvatel do 2000 lidí), respektive vzorek z této populace. Vzorek populace stanovíme prostým náhodným výběrem (jedince v populaci očíslováme a pomocí generátoru náhodných čísel vybereme jejich vzorek). Náhodný výběr má jednak výhodu v tom, že reprezentuje všechny známé i neznámé vlastnosti populace a jednak jsme také schopni odhadnout, nakolik se námi vybraný vzorek liší od populace.

A co nevýhody náhodného výběru? Např. nezahrnutí všech skupin obyvatel, zkreslení informací.

Výzkumná strategie:

Pro naše účely bude nejvhodnější použít kvantitativní výzkumnou strategii. Nejprve stanovíme teoretické a pracovní hypotézy, jejichž platnost budeme posléze ověřovat. Další fází bude výběr techniky sběru dat a populačního vzorku. Ke sběru dat využijeme dotazník

rozesílaný poštou (nevýhodou poštou rozesílaného dotazníku je sice nízká návratnost, ale na druhou stranu je zde výhodou anonymita a samozřejmě také menší časová a finanční náročnost). Využijeme také již dříve vytvořené statistiky obcí, z nichž převezmeme některé údaje. Naším dalším krokem bude uskutečnění předvýzkumu na malém vzorku populace. Cílem předvýzkumu je testování srozumitelnosti a jednoznačnosti otázek, ověření výběru techniky sběru dat. Pokud shledáme vše v pořádku, přistoupíme k vlastnímu výzkumu, což zahrnuje právě sběr dat a jejich analýzu. V poslední fázi zhodnotíme hypotézy, vyvodíme závěry z proběhlého výzkumu a provedeme teoretická zobecnění.

Chybí použití deduktivní/induktivní/komparativní metody výzkumu. Z popsané strategie nelze vysledovat která metoda je využívána. Podle stanovení předběžných hypotéz by se mohlo jednat o deduktivní metodu, která se používá při kvantitativním výzkumu, ale závěrečného teoretického zobecnění ukazuje na spojitost s induktivní metodou, která je využívána při kvalitativním výzkumu.

Konceptualizace a operacionalizace pojmů, teoretické a pracovní hypotézy:

Pojmy:

Společenská úroveň obce

Volný čas a způsoby jeho trávení

Společenská úroveň obce:

- a) rozvinutý společenský život v obci, tzn. možnost trávení volného času při společných aktivitách, vytváření a péče o tradiční zvyklosti folklorního charakteru, účast na schůzích občanů a zastupitelstva.
- b) Činnost mládeže – existence a možnosti pro obyvatele mladší 18-ti let.
- c) Existence a podpora zájmových aktivit starších občanů a občanů v domovech důchodců.
- d) Péče o zeleň a životní prostředí, která má spojitost s loajalitou občanů k obci.

- e) Publikační činnost, jejímž prostřednictvím obec informuje občany o dění v jejich vesnici a zároveň tak vede s občany dialog (obecní zpravodaje, prezentační letáky, pohlednice, obecní kroniky, ale i prezentace obce na internetových stránkách).

f) Materiální vybavení obce pro společenské aktivity – např. prostory, budovy, technické vybavení...

- kolik a jaké kulturní instituce v obci existují
- zda činnost těchto institucí přesahuje rámec obce
- zda obec podporuje tyto instituce (+ **do jaké míry**)
- zda obec obdržela nějaká ocenění, kolik a jaká

Poměrná část obyvatel ochotných spolupracovat na zvýšení této úrovně se pravděpodobně bude lišit vzhledem k **věku, pohlaví, vzdělání a rodinnému stavu obyvatel**. Pro tyto účely si rozdělíme obyvatele na:

Věk:

- 1) mladší 18-ti let
- 2) v produktivním věku
- 3) v důchodovém věku

Pohlaví:

- 1)muži
- 2)ženy

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- 1)základní
- 2)učňovské
- 3)vyučen/a s maturitou
- 4)střední
- 5)vysokoškolské

Rodinný stav:

- 1)svobodný/á
- 2)ženatý/vdaná
- 3)rozvedený/á
- 4)druh/družka

5)vdovec/vdova

Etnická příslušnost jednotlivých obyvatel. Dopad existence odlišných etnických skupin na společenský život obce a míra diskriminace.

Volný čas a způsoby jeho trávení:

Doba vymezená pro svobodně zvolenou pasivní či aktivní činnost jednotlivce, tato činnost však není vykonávána v rámci zaměstnání či podnikatelské aktivity, pod pojem volný čas nespadá ani noční spánek.

- účast na kolektivních společenských událostech (slavnosti, sportovní akce, výstavy, přednášky, setkání občanů ...) v rámci obce
- místo trávení volného času (v obci nebo mimo ni, doma nebo venku)
- členství v nějakém kulturním spolku v rámci obce
- pravidelná či nepravidelná návštěva nějaké kulturní instituce v rámci obce
- podíl na organizaci kulturních akcí v obci
- soukromá záliba jednotlivce (koníček), jak často jednotlivec tráví čas touto zálibou
(+ zda-li je možné ho realizovat v rámci možností obce)
- dojíždění za kulturou do jiné obce nebo města
- spokojenost nebo nespokojenost jedince s možnostmi trávení volného času neboli kulturního vyžití, které jeho obec nabízí

Není zahrnuto náboženství. Zda příslušnost k církvi (zvláště na venkově) má dopad na společenské akce, instituce. A jestli je náboženství chápáno jako aktivita ve volném čase.

Pracovní hypotézy:

- lidé v obcích s vyšší společenskou úrovní tráví svůj volný čas v rámci obce ve větší míře než lidé v obcích s nižší společenskou úrovní
- lidé v obcích s vyšší společenskou úrovní jsou aktivnější (převládají u nich aktivní způsoby trávení volného času) než lidé v obcích s nižší společenskou úrovní
- kladný přístup zastupitelstva obce vede ke zvyšování společenské úrovně obce
- na rozvoji své obce se nejvíce podílejí starousedlíci a senioři
- lidé, kteří jsou nespokojeni s možnostmi kulturního vyžití v obci se z obce vystěhují nebo o tom alespoň vážně uvažují

- na rozvoj společenské úrovně obce má největší vliv ekonomické hledisko (finanční dotace ze státního rozpočtu, hospodaření obecního zastupitelstva...)

Chybí hlavní hypotéza výzkumu. Hypotézy 3, 4, 5, 6 nejsou naznačeny ve výzkumných otázkách.

Přehled literatury k tématu:

1. Blažek, Bohuslav 1998. *Venkov, města, média*. Praha: Sociologické nakladatelství.
2. Cejp, Martin 1974. *Postoje české veřejnosti k hodnotě, funkci a náplni volného času: závěrečná zpráva o řešení výzkumného úkolu*. Praha: Ústav pro výzkum kultury.
3. Haukanes, Haldis 2004. *Velká dramata – obyčejné životy: postkomunistické zkušenosti českého venkova*. Praha: Sociologické nakladatelství.
4. Hron, Juraj a kol. 2002: *Proměny struktury volného času Ostravanů a jejich vztah k percepci umění*. Ostrava: Marketingová laboratoř.
5. Jeník, Zdeněk 2000. *Člověk a česká společnost na prahu 21. století: sborník statí z mezioborového kolokvia k 10. výročí demokratické revoluce v Československu*. Opava: Open Education & Sciences.
6. Kartografie Praha 2001. *Atlas pro volný čas*. Praha: Kartografie Praha.
7. Krajská reprezentace Pardubice 2002. *Obce pardubického kraje v číslech*. Praha: Český statistický úřad.
8. Kraus, Blahoslav 2001. *Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu. Projekty a přehled diplomových a závěrečných prací tématicky souvisejících*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta.
9. Názory a postoje obyvatel Českého Krumlova: souhrnné výsledky reprezentativních výzkumů provedených v letech 1992 až 1996, 1997. Výzkumy provedla Katedra kulturologie FF UK v Praze ve spolupráci se Sociologickým ústavem AV ČR a Katedrou správních a regionálních věd Národohospodářské

fakulty VŠE. Zpracováno pro potřeby Městského úřadu v Českém Krumlově.

10. Růžička, Ctirad 2003. *Velký Újezdec a mšenský region*. Chorušovice: obec Chorušovice, vyd. 1.
11. Říčan, P. 1990. *Cesta životem*. Praha: Panorama.
12. Selucký, Radoslav 1966. *Člověk a jeho volný čas: Pokus o ekonomickou formulaci problému*. Praha: Čs. spisovatel.
13. Šťastnová, Pavlína 1999. *Životní styl – vějíř životních stylů*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
14. Tuček, Milan 2000. *Češi na prahu nového tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství MEDIAN.
15. Zich, František 1978. *Co s volným časem?* Praha: Pressfoto.

Č. 4, 8, 9, 10 se netýkají daného kraje. Předpokládáme však, že půjde o srovnání jednotlivých regionů.